

BÀI VIẾT SỐ 3

(Nghị luận văn học)

I – BÀI TẬP

1. Nêu đặc điểm của dạng đề nghị luận về một nhận định, ý kiến bàn về văn học ; nêu lên một số đề văn (chưa có ở *Bài viết số 3* trong sách giáo khoa) về dạng đề này để minh họa.

2. Trong các đề văn sau đây, đề văn nào thuộc dạng đề của *Bài viết số 3* trong sách giáo khoa ?

Đề 1. Phải chăng "Cái nết đánh chết cái đẹp" ?

Đề 2. Bài học đạo lí mà anh (chị) rút ra cho chính bản thân mình từ nhân vật Huấn Cao trong tác phẩm *Chữ người tử tù* của Nguyễn Tuân.

Đề 3. Có những người thản nhiên vứt bao bì và túi ni lông ra đường một cách bừa bãi. Anh (chị) hãy viết bài văn phê phán hiện tượng đó.

Đề 4. Vẻ đẹp của bài thơ *Tràng giang* (Huy Cận).

Đề 5. "Thơ Tố Hữu rất giàu tính dân tộc". Anh (chị) suy nghĩ như thế nào về ý kiến trên ?

Đề 6. Anh (chị) suy nghĩ như thế nào về câu nói của nhà phê bình Viên Mai (Trung Quốc) : "Làm người thì không nên có *cái tôi*... Nhưng làm thơ thì không thể không có *cái tôi*" (*Tuỳ Viên thi thoại*).

3. Tìm hiểu và nêu trọng tâm, phương hướng viết bài cho Đề 1, Đề 2 và Đề 3 ở *Bài viết số 3* trong sách giáo khoa.

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Xem lại bài *Nghị luận xã hội và nghị luận văn học* trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một để xác định đặc điểm của dạng đề này.

2. Học sinh đối chiếu với đặc điểm của dạng đề nêu ở Bài tập 1 và tự xác định đề nào thuộc dạng đề của *Bài viết số 3* trong sách giáo khoa.

3. Học sinh cần chú ý một số điểm sau đây khi viết các đề văn trong *Bài viết số 3*.

Đề 1. Nền văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945 là "nền văn học chủ yếu mang khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn".

Anh (chị) hãy trình bày ý kiến của mình về nhận định trên.

Để làm tốt đề văn này, cần nêu được một số ý sau đây :

a) Trình bày cách hiểu của người viết về *khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn*. Đây là phần giải thích : Sử thi và lãng mạn là gì ? Vì sao văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám lại "chủ yếu mang khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn" ? Bài *Khái quát văn học Việt Nam từ Cách mạng tháng Tám 1945 đến hết thế kỷ XX* trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một đã nêu khá rõ nội dung này.

b) Khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn đã thể hiện trong các tác phẩm văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám như thế nào ? Đây chính là phần chứng minh, phần chính của bài viết. Cần dẫn ra và phân tích được khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn qua nhiều tác phẩm văn xuôi và thơ. Tuy nhiên, các tác phẩm văn xuôi chưa học ở sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một nên có thể dẫn ra một số tác phẩm đã học ở sách giáo khoa *Ngữ văn 9* như *Làng* (Kim Lân), *Chiếc lược ngà* (Nguyễn Quang Sáng), *Những ngôi sao xa xôi* (Lê Minh Khuê),... Ngoài các tác phẩm văn xuôi trên, học sinh cần phân tích các tác phẩm thơ đã học trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một.

c) Bình luận về vai trò và tác dụng của khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn trong văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945.

Đề 2. Bàn về thơ, nhà phê bình văn học Nga Bi-ê-lin-xki (1811 - 1848) cho rằng : "Thơ, trước hết là cuộc đời, sau đó mới là nghệ thuật".

Anh (chị) suy nghĩ như thế nào về ý kiến trên ? Hãy phân tích và làm sáng tỏ qua các tác phẩm thơ đã học trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một.

Có thể triển khai bài viết với một số ý cơ bản sau đây :

a) Giải thích ý kiến của Bi-ê-lin-xki : "Thơ, trước hết là cuộc đời, sau đó mới là nghệ thuật" nghĩa là như thế nào ? Và tại sao thơ trước hết là cuộc đời, sau đó mới là nghệ thuật ?

Có thể hiểu cuộc đời ở đây chính là nội dung của thơ. Thơ trước hết phải là nội dung cảm xúc. Nhà thơ phải rung động và xúc cảm mãnh liệt trước cuộc đời, sự việc, con người,... Thơ phải mang âm vang của cuộc đời, phải là "cái nhuy của cuộc sống" như Tố Hữu đã nói. Muốn thế, nhà thơ trước hết phải sống trong cuộc đời, vì cuộc đời, "Chân hoá rẽ để hút mùa dưới đất", "Hai tay chín móng bám vào đời" như Xuân Diệu quan niệm. Sau đó mới là nghệ thuật câu chữ, ngôn từ, vần nhịp,... Thơ cần cả hai yếu tố này : nội dung và nghệ thuật, nhưng trước hết vẫn là nội dung cảm xúc. Tại sao ? Vì trước hết nội dung quyết định hình thức, thứ hai, thơ cần sự chân thực, chân cảm, "cần có một tấm lòng", một chữ "tâm" trước, sau đó mới là cái tài của nhà thơ. Thứ ba, nếu thơ không mang âm vang của cuộc đời thì khó trở thành tiếng nói đồng điệu, thành tiếng lòng của muôn người, khó có được sự cảm thông, chia sẻ,...

b) Chứng minh ý kiến của Bi-ê-lin-xki bằng việc phân tích một số bài thơ đã học trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một.

c) Bình luận ý kiến : khái quát về giá trị, ý nghĩa của câu nói, rút ra bài học cho sáng tạo thơ ca.

Đề 3. Cảm hứng về đất nước là một trong những cảm hứng sâu đậm của văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945.

Qua các tác phẩm đã học trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một, anh (chị) hãy làm sáng tỏ nhận định trên.

Các nội dung chính cần làm sáng tỏ ở đề này là :

- a) Cảm hứng đất nước là cảm hứng về những gì ? (giải thích)
- b) Cảm hứng ấy thể hiện sâu đậm trong văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945 như thế nào ? (so sánh, phân tích, chứng minh)
- c) Cội nguồn của cảm hứng đất nước và giá trị, ý nghĩa của cảm hứng ấy (bình luận).